

Enheten för krisberedskap, säkerhet och miljö
Åsa Paletun
Tfn: 063-14 76 78
E-post: asa.paletun@regionjh.se

2016-11-03

RS/962/2015

Regler för hållbara inköp

Bakgrund och omfattning

Region Jämtland Härjedalen arbetar systematiskt med ständiga förbättringar gällande miljöfrågor. I detta arbete ingår miljöhänsyn vid inköp som ett prioriterat område då en stor del av regionens miljöpåverkan är kopplat till de varor och tjänster som förbrukas inom regionen.

Hållbara inköp avser inköp där hänsyn tas till miljö, hälsa, ekonomi, sociala och etiska aspekter.

Alla verksamheter och inköp inom Region Jämtland Härjedalen omfattas av dessa regler.

Syfte

Syftet med dessa regler är att systematiskt arbeta för att minska negativ påverkan på miljö, hälsa och socialt/etiska missförhållanden på de varor och tjänster som regionen köper in samt för att uppnå regionens upphandlingspolicy¹, miljöpolicy² och miljömål³.

Arbetsätt och ansvar

För att systematiskt öka hållbara inköp ska regionen:

- ställa krav på och välja mer hållbara alternativ vid inköp
- stimulera leverantörer till att utveckla mer hållbara produkter och tjänster i och med att dessa regler följs.

Den som avser att göra ett inköp ska:

- kontrollera om ramavtal finns i [Avtalskatalogen](#)
- kontrollera i [regiondirektörens befogenhetsplan](#) respektive regionala utvecklingsförvaltningens befogenhetsplan vem som har behörighet att göra inköpet och till vilket belopp
- uppskatta värdet på inköpet
- göra en bedömning av vilka funktioner som ska kontaktas. Behovet kan vara större än hos den enskilda enheten och då ska upphandlingsenheten kontaktas för att bedöma om en upphandling enligt LOU⁴ ska göras.
- se till att medarbetare som är involverade i inköpet känner till dessa regler för hållbara inköp.

---

¹ [Upphandlingspolicy](#)

² [Miljöpolicy](#)

³ [Miljömål på kort sikt](#) och [Långsiktiga miljömål](#)

⁴ [Lagen om offentlig upphandling \(2007:1091\)](#)

Funktioner som ska kontaktas vid inköp⁵

Vid inköp av varor som överstiger ett prisbasbelopp⁶ och tjänster som överstiger två prisbasbelopp ska upphandlingsenheten kontaktas. Volymen ska beräknas utifrån regionens totala behov.

Vid behov av utrustning (inte medicinteknisk) som kräver energitillförsel och ska anslutas till elnätet ska fastighetsenheten kontaktas.

Vid behov av medicinteknisk utrustning ska medicintekniska avdelningen kontaktas.

Vid behov av IT- infrastruktur (t.ex. IT-system) ska IT-enhetens förvaltningsgrupp för IT-infrastruktur kontaktas.

Generella principer

Vid inköp ska nedanstående generella principer beaktas när kravspecifikationer utformas:

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler ska tillämpas:

- Försiktighetsprincipen⁷
- Produktvalsprincipen (utbytesprincipen)⁸
- BAT-principen (bästa möjliga teknik)⁹
- Skälighetsprincipen¹⁰

Lämpliga delar av Upphandlingsmyndighetens kriterier för hållbar upphandling ska användas, om sådana finns för aktuell upphandling (www.upphandlingsmyndigheten.se).

Producentansvar

Inköp ska enbart ske från leverantörer som uppfyller sitt lagstadgade producentansvar¹¹

---

⁵ Se även bilaga

⁶ scb.se/prisbasbelopp

⁷ Försiktighetsprincipen är en av de allmänna hänsynsregler som finns i Miljöbalken. Principen säger att redan risken för skada på miljön eller olägenhet för människors hälsa medför att åtgärder ska vidtas för att förebygga, hindra eller motverka dessa negativa effekter. Det kan t ex innebära att man väljer den arbetsmetod som orsakar minsta möjliga miljöpåverkan.

⁸ Produktvalsprincipen är också en av Miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Principen innebär att om man kan ersätta en kemisk produkt eller en bioteknisk organism med en mindre farlig ska man göra detta. Till de produkter som är minst miljöbelastande på marknaden hör de som uppfyller officiella kriterier för miljömärkning, t ex Svanen och EU-blomman.

⁹ BAT-principen är likaså en av Miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Principen innebär att man ska söka efter den tekniska lösning som är minst miljöpåverkande.

¹⁰ Kraven på hänsyn ska inte vara orimliga att uppfylla. Nyttan av skyddsåtgärder och försiktighetsmått ska ställas mot kostnaden

¹¹ I Sverige har vi lagstiftat producentansvaret för åtta produktgrupper i dag: förpackningar, däck, returpapper, bilar, elektriska och elektroniska produkter (inklusive glödlampor och viss belysningsarmatur), batterier, läkemedel, radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor

Innehåll i produkter

Inköp av vara eller utrustning som innehåller eller förutsätter användning av produkter märkta med: ”Innehåller/består av genetiskt modifierad organism” ska inte köpas in.

Produkter innehållande följande ämnen/material ska inte köpas in om fullgoda alternativ finns på marknaden. Undantag får göras då medicinska skäl föreligger. Detta gäller även utrustningar som för sin användning kräver produkter innehållande följande ämnen/material:

- Miljöfarliga batterier¹²
- Ämnen klassificerade som allergiframkallande, reproduktionsstörande eller miljöfarliga ämnen enligt gällande kemikalielagstiftning
- Produkter som innehåller aktivt tillsatta ämnen som är cancerogena eller mutagena¹³.
- Sjukvårdsprodukter innehållande PVC
- Textilier, inklusive möbler med textilier, innehållande bromerade flamskyddsmedel

Produkter som innehåller till exempel silver eller triclosan i antimikrobiellt syfte ska köpas in mycket restriktivt och endast då medicinska indikatorer föreligger.

Hygieniska, kroppsvårdande, rengörande och kosmetiska produkter samt kem-tekniska produkter som innehåller avsiktligt tillsatta mikrokorn av plast¹⁴ ska inte köpas in om fullgoda alternativ finns på marknaden.

Energiförbrukning

Utrustning och produkter med låg energiförbrukning ska prioriteras högt. Värdering av energiförbrukning ska alltid göras med hjälp av livscykelkostnadsberäkning och/eller jämförelse av energiklass.

Sociala och etiska krav

Vid inköp ska krav ställas på att sortimentet har producerats under socialt och etiskt godtagbara förhållanden genom att använda uppförandekoden¹⁵ där så är tillämpligt.

Krav på Förpackningar

Produkter som köps in ska vara förpackade på ett sådant sätt, så att transportvolymen och därmed antalet transporter minimeras. Krav enligt ovan, såsom innehåll i

---

¹² Dvs batterier som innehåller högre halter kvicksilver, bly och kadmium än de nivåer som anges i SFS 2008:834

¹³ Cancerframkallande, mutagena och reproduktionsstörande ämnen kallas tillsammans för CMR-ämnena. Ämnena i denna grupp kan ha en eller flera av dessa egenskaper. För många CMR-ämnena krävs tillstånd för yrkesmässig användning. Även om CMR-ämnena inte får finnas i konsumenttillgängliga kemiska produkter, förekommer de i andra varor. I arbetet för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö prioriteras CMR-ämnena. Målet på lång sikt är att de inte alls ska användas.

¹⁴ Med ”mikrokorn av plast” avses avsiktligt tillsatta partiklar av plast i fast form som är mindre än 5 millimeter i diameter och är olösliga i vatten. Mikroplaster kan bland annat vara av typen polyeten (PE), polypropen (PP), polyamid (PA), polysyren (PS), polytetrafluoreten (PTFE), polyetylenmetakrylat (PMMA), polyestrar såsom polyetylenentereftalat (PET), polyuretaner (PU) samt polyetersulfon (PES) m.fl.

¹⁵ Uppförandekod för leverantörer återfinns på www.hallbarupphandling.se

produkter och producentansvar ska i tillämpliga delar även användas för förpackningarna.

Bedömning och jämförelse av produkter

Vid jämförelse och bedömning av produkter ska innehållet i detta dokument följas. En samlad bedömning ska genomföras¹⁶ med hänsyn till samtliga kvalitetsaspekter som ex. produktens livslängd, energiförbrukning, generering av avfall, behov av underhåll, inköpspris och påverkan på hälsa och miljö samt eventuell påverkan på säkerhet ex. brand.

Ansvar för kontroll av levererad produkt

Beställaren ansvarar för uppföljning av att leverad vara/tjänst överensstämmer med beställning och avtal.

Bilaga: Bedömning av produkter för hållbara inköp

---

¹⁶ Regionen har tagit fram ett dokument som kan fungera som stöd vid bedömningar.

Bilaga:

Bedömning av produkter för hållbara inköp

I samband med inköp ska aktuella funktioner kontaktas i enlighet med Regler för hållbara inköp.

Vid bedömning av produkter ska hänsyn tas till samtliga kvalitetsaspekter vilka ska vägas mot produktens inköpspris och övriga kostnader som kan uppstå under dess livslängd. De kvalitetsaspekter som bedömningen av produkten sker utifrån kan ex. vara. hur produkten uppfyller behovet (funktionalitet), patientsäkerhet och arbetsmiljö.

Vid upphandling tas hänsyn till gällande regler och nedanstående bedömningar, vilket innebär att för avtalade produkter har en bedömning redan gjorts.

För att genomföra hållbara inköp behöver bedömning även ske av fler kvalitetsaspekter såsom produktens livslängd, energiförbrukning, generering av avfall, behov av underhåll, påverkan på hälsa och miljö samt eventuell påverkan på säkerhet (ex. brand). Nedan ges förslag att ta hänsyn till inom de olika områdena.

Produktens livslängd

Bedömning av hur länge produkten behövs, om behov av reservdelar finns samt om sådana finns att tillgå samt produktutvecklingen inom området. Det kan vara både ekonomiskt och miljömässigt fördelaktigt att köpa en produkt som håller länge jämfört med en billigare produkt som måste bytas ut efter en kortare tid.

Energiförbrukning

För Tv-apparater, kylskåp, kyl- svalskåp, kyl- frysskåp, frysskåp, frysboxar, separata ugnar och ugnsdelen på spisar, diskmaskiner, tvättmaskiner, torktumlare, kombinerade tvättmaskiner och torktumlare, lampor och däck finns en energimärkning som visar hur energieffektiv varan är.

Av märkningen framgår även andra egenskaper än energieffektivitet, t.ex. buller, kapacitet m.m.

För övrig utrustning kontrolleras energieffektiviteten genom att jämföra de olika alternativa produkternas angivna energiförbrukning. För vissa inköp bör livscykelkostnadsberäkning göras i samverkan med fastighetsenheten/upphandlingsenheten.

Utrustning som helt kan stängas av när den inte används är att föredra framför utrustning som ständigt står i stand-by-läge.

Generering av avfall

Tänk på att engångsartiklar ger mer avfall än flergångs. Man bör också bedöma om varan enkelt går att källsortera. I första hand välja produkter som kan återanvändas, i andra hand produkter där hela produkten eller dess delar kan gå till materialåtervinning. I möjligaste mån undviks material som måste sorteras ut som farligt avfall eller gå på deponi. Detta gäller även förpackningar (mängd/material).

Behov av underhåll

Bedömning av hur mycket underhåll/service som krävs för att upprätthålla varans funktionalitet. Kan vi sköta underhållet/service själva eller krävs specialkompetens. Eventuella kostnader för underhåll/service. Kan det medföra störningar i verksamheten vid underhållsåtgärder.

Påverkan på hälsa och miljö

I Upphandlingsmyndighetens kriterier för hållbar upphandling finns för olika typer av varor och tjänster krav utifrån hälsa och miljö som är relevanta att ställa. I motiveringarna till kriterierna finns vägledning till vad man kan tänka på för olika varugrupper.

När det gäller varor som helt eller delvis består av plast bör skadliga mjukgörare undvikas. I varor som behöver vara flamskyddade är det viktigt att undvika bromerade flamskyddsmedel. Vid direktinköp kan miljömärkning vara vägledande.

Påverkan på säkerhet

Bedömning av säkerhet beror på typ av vara/produkt. Det kan handla om arbetsmiljö, brandsäkerhet, elsäkerhet, informationssäkerhet mm.

För rådgivning kontakta personalstaben och/eller säkerhetssamordnare.